

Андрій Я. Мاستило

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ»

У статті здійснено узагальнення підходів до розуміння категорії інтелектуальної власності з розкриттям особливостей залежно від галузі дослідження. Визначено зміст гомологічних термінів і понять в системі знань про інтелектуальну власність. З'ясовано економічну сутність категорії «інтелектуальна власність» з точки зору її значення в конкурентно-іміджевому, інноваційно-підприємницькому, структурному, інтеграційному, інтелектуально-розвиваючому аспектах.

Ключові слова: інтелектуальна власність; інтелектуальна діяльність; творча діяльність; право інтелектуальної власності; ринок інтелектуальної власності.

Табл. 1. Літ. 13.

Андрей Я. Мастыло

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ КАТЕГОРИИ «ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СОБСТВЕННОСТЬ»

В статье осуществлено обобщение подходов к пониманию категории интеллектуальной собственности с раскрытием особенностей в зависимости от области исследования. Определено содержание гомологичных терминов и понятий в системе знаний об интеллектуальной собственности. Выяснено экономическую сущность категории «интеллектуальная собственность» с точки зрения ее значение в конкурентно-имиджевом, инновационно-предпринимательском, структурном, интеграционном, интеллектуально-развивающем аспектах.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность; интеллектуальная деятельность; творческая деятельность; право интеллектуальной собственности; рынок интеллектуальной собственности.

Andriy Ya. Mastylo*

ECONOMICAL ESSENCE OF THE CATEGORY OF «INTELLECTUAL PROPERTY»

Generalization of approaches to the understanding of the category of intellectual property with the disclosure of features, depending on the field of research, in the article was carried out. The content of homologous terms and concepts in the system of knowledge about intellectual property was determined. The economic essence of the category «intellectual property» in terms of its importance in the competitive-image, innovation-entrepreneurial, structural, integration, intellectual and developmental aspects was clarified.

Keywords: intellectual property; intellectual activity; creative activity; intellectual property law; intellectual property market.

Peer-reviewed, approved and placed: 21.01.2019.

Постановка проблеми. Дослідження економічної сутності категорії інтелектуальної власності має високе теоретико-прикладне значення. Актуальність теоретичного зрізу досліджень обумовлена необхідністю розкриття поліфункціональності даної категорії, її ролі як детермінанти прогресивних змін. Практичний зріз значення підтверджує проблемність захисту прав інте-

* National Academy of Management. Kyiv. Ukraine.

лектуальної власності, яка має місце для більшості сучасних країн, зокрема й України.

У більшості досліджень на тематику інтелектуальної власності автори звертаються до правових основ її інституціалізації. Разом з тим, дана категорія потребує різнобічного аналізу, в тому числі з акцентом на економічному значенні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дане дослідження розвиває теоретико-методологічні основи вивчення інтелектуальної власності, базовані на працях таких вітчизняних учених, як О. Васильєв [1], В. Демьохін [2], Т. Козьякова [3], О. Одінцова [4], Л. Олейнікова [5], В. Семенова [7], Ю. Цимбалюк [11], Л. Шикова [12], А. Яковлєв [13] та інших. На відміну від проведених досліджень, у даній публікації розкривається міждисциплінарний підхід до вивчення інтелектуальної власності та визначається економічна сутність даної категорії.

Метою даної публікації є розвиток теоретичних основ дослідження інтелектуальної власності в частині розкриття економічних особливостей інституціалізації та використання.

Завданнями статті в контексті виконання поставленої мети будуть наступні:

- узагальнення підходів до розуміння категорії інтелектуальної власності з розкриттям особливостей залежно від галузі дослідження;
- визначення змісту гомологічних термінів і понять у системі знань про інтелектуальну власність;
- з'ясування економічної сутності категорії «інтелектуальна власність» з погляду її значення в конкурентно-іміджевому, інноваційно-підприємницькому, структурному, інтеграційному, інтелектуально-розвитковому аспектах;
- розкриття ринкового аспекту дослідження економічної сутності інтелектуальної власності.

Основні результати дослідження. Для розуміння економічної сутності інтелектуальної власності необхідно акцентувати увагу на міждисциплінарному змісті даної категорії. Поширене її використання породжує різні підходи до визначення сутності та механізмів захисту прав інтелектуальної власності.

Інтелектуальну власність зазвичай розглядають як право на результати розумової діяльності людини в науковій, художній, виробничій та інших сферах, які є об'єктом цивільно-правових відносин у частині права кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності [1, с. 54].

При розкритті змісту інтелектуальної власності акцент робиться на його правову визначеність. Як пише В. Демьохін, під інтелектуальною власністю розуміються закріплені законом права на результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній сферах [2, с. 38]. Також науковці часто пропонують поєднувати правовий та економічний підхід до розгляду інтелектуальної власності як відносин правового (юридичного) та економічного характеру щодо створення, використання та комерціалізації результатів творчої діяльності [7, с. 76].

У табл. 1 відображено різні підходи до розгляду інтелектуальної власності в розрізі основних галузей знань та прикладної діяльності. Відзначаємо актуальність

досліджень на стику різних галузей знань, що дозволяє піднімати специфічні проблеми та обґрунтовувати шляхи їх вирішення в контексті стимулювання прогресивних змін у суспільстві знань з домінування інтелектуальної праці.

Таблиця 1. Міждисциплінарний розріз дослідження категорії інтелектуальної власності, узагальнено автором

№ з/п	Підхід	Особливості розгляду
1	Правовий	Суб'єктна приналежність результату інтелектуальної праці, що породжує низку прав та необхідність їх захисту; Визначальне право і свобода кожної людини займатись інтелектуальною, творчою діяльністю
2	Управлінський (на рівні держави, регіону чи окремих організацій)	Об'єкт регламентування та інших способів регулювання і захисту з метою досягнення цілей розвитку держави та її регіонів або окремої організації (підприємства)
3	Економічний	Детермінанта прогресивних змін та формування іміджевих переваг держави (регіонів) з метою залучення інвестицій та кваліфікованих кадрів
3.1	на рівні держави/регіону	Форма ідентифікації наукомістких видів економічної діяльності
3.2	на особистісному рівні	Спосіб отримання основного чи додаткового доходу шляхом капіталізації інтелектуальних здібностей
4	Ринковий	Система відносин, які виникають з приводу продукування, використання чи передачі прав на інтелектуальну власність
5	Інституційний	Форма ідентифікації суб'єкта, що продукує (використовує, передає) об'єкти інтелектуальної власності
6	Соціальний	Сфера зайнятості частини населення, в тому числі з відображенням на статусі в суспільстві (інноватори, креатори та ін.)
7	Психологічний	Спосіб самореалізації й самоутвердження в суспільстві, відчуття особистої ваги внаслідок результатів інтелектуальної праці

Визначені зрізи розгляду інтелектуальної власності підкреслюють її економічне значення. Воно полягає не лише у формуванні структури економіки з помітною вагомістю наукомістких видів економічної діяльності, але й створенні сприятливого середовища інтелектуальної праці, яке дозволяє реалізовувати особам з високими інтелектуальними здібностями потреби розвитку, новаторства та самоутвердження.

Поряд з розумінням економічної категорії інтелектуальної власності виникає потреба визначення низки інших актуальних дефініцій (табл. 2). У ході розкриття змісту інтелектуальної власності виникає дискурс щодо специфіки інтелектуальної і творчої діяльності. Інтелектуальна діяльність є однією з сфер життєдіяльності людини, яка передбачає продукування, вдосконалення чи обов'язкове використання продукту, що має інноваційну (прогресивну) цінність. На особистісному рівні економічна ефективність інтелектуальної діяльності визначається можливістю її результату до комерціалізації [5]. Творча діяльність є процесом продукування, вдосконалення та обов'язкового використання продукту, що має культурну цінність [8].

Таблиця 2. Система гомологічних понять у дослідження інтелектуальної власності, узагальнено автором на основі джерела [10]

№ з/п	Термін	Визначення
1	Інтелектуальна власність	Право використання, передачі і захисту конкретного результату інтелектуальної праці, зафіксованого документально, а також відносини, які при цьому виникають
2	Інтелектуальний продукт	Результат інтелектуальної або творчої діяльності
3	Інтелектуальна діяльність	Сфера життєдіяльності людини, яка передбачає продукування, вдосконалення чи обов'язкове використання продукту, що має інноваційну (прогресивну) цінність
4	Творча діяльність	Сфера життєдіяльності людини, яка передбачає продукування, вдосконалення чи обов'язкове використання продукту, що має культурну цінність
5	Об'єкт інтелектуальної власності	Літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці (Цивільний кодекс України)
6	Права інтелектуальної власності	Право приватного немайнового чи майнового характеру особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права, визначений Цивільним кодексом та іншим законом
7	Авторське право	Право на конкретний об'єкт майнового характеру, що дозволяє отримувати дохід його власнику та забороняє несанкціоноване використання іншими суб'єктами
8	Суб'єкт інтелектуальної власності	Творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до Цивільного кодексу, іншого закону чи договору
9	Охорона інтелектуальної власності	Система норм права щодо використання об'єктів інтелектуальної власності
10	Захист прав інтелектуальної власності	Система захисних інструментів щодо суб'єктного використання об'єктів інтелектуальної власності
11	Управління інтелектуальною власністю на рівні організації	Система інструментів щодо забезпечення можливостей інтелектуальної і творчої діяльності, комерціалізації її результатів на рівні організації з метою досягнення цілей її розвитку (якщо це підприємство – прибутку)
12	Державне регулювання у сфері інтелектуальної власності	Система інструментів організаційно-правового та соціально-економічного характеру щодо стимулювання інтелектуальної і творчої діяльності населення, комерціалізації її результатів та охорони й захисту прав інтелектуальної власності
13	Державна політика у сфері інтелектуальної власності	Система заходів організаційно-правового та соціально-економічного характеру щодо стимулювання інтелектуальної і творчої діяльності населення, комерціалізації її результатів та охорони та захисту прав інтелектуальної власності, що реалізуються конкретними державними інститутами з представництвом усіх гілок влади (законодавчої, виконавчої та судової) в активній взаємодії з приватним і громадським сектором, а також міжнародними організаціями

Огляд наукових праць на тематику інтелектуальної власності підтверджує наявність різних авторських підходів до класифікації об'єктів такої власності. За своїм змістом об'єктом інтелектуальної власності виступає ідеальний субстрат, що існує в неуречевленій формі на матеріальному носії; через нематеріальні властивості об'єкти інтелектуальної власності одночасно можуть бути використані необмеженою кількістю осіб, одночасно в декількох місцях [3]. У чинній нормативно-правовій базі регламентовано перелік об'єктів інтелектуальної власності, зокрема в Цивільному кодексі України. Відтак різні авторські підходи мають радше науковий і рекомендаційний характер.

У системі гомологічних понять щодо досліджень інтелектуальної власності чільне місце посідає поняття права інтелектуальної власності. Пов'язані дії щодо його використання, передачі і захисту регламентовано Цивільним кодексом України (книга 4). Наявність права інтелектуальної власності породжує необхідність його захисту. Головними критеріями охороноздатності об'єктів є, по-перше, їх оригінальність, по-друге, об'єктивна форма вираження [4, с. 91].

У ході виникнення прав інтелектуальної власності концептуалізується окреме поняття авторського права. Це доволі популярна дослідницька категорія серед українських учених та фахівців у галузі знань юридичних наук. Разом з тим, це ще й потужна економічна категорія, яка потребує розкриття функціонального значення. Авторське право надає можливість його власнику отримувати прибуток внаслідок використання виникаючих майнових прав. Згідно з законодавством України (Законом України «Про авторське право і суміжні права») майнові права надають виключне право його власнику на використання твору, виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами [6].

Несанкціоноване використання об'єкта авторського права породжує піратство. Для економіки така ситуація викликає низку проблем, починаючи від демотивації інтелектуальної і творчої діяльності та завершуючи деформацією ринку відповідної продукції з суттєвим зниження іміджевих позицій держави (регіону).

Управлінський підхід до розгляду категорії «інтелектуальна власність» розділяє два основні рівні — окремої організації (чи їх об'єднання за сферами діяльності) та держави (регіону). На рівні окремої організації поширеним є використання поняття управління інтелектуальною власністю, що передбачає систему стратегічних дій, пов'язаних з об'єктами інтелектуальної власності та цілеспрямована на ефективний організаційний розвиток організації (підприємства) [12, с. 100].

Високе значення інтелектуальної і творчої діяльності актуалізує управлінські підходи щодо інтелектуальної власності на державному рівні. Відомо, що як творча, так і інноваційна діяльність є мотиватором не лише економічного зростання, а й конкурентоздатності; ефективність творчої та інноваційної діяльності залежить від наявності в державі чіткої правової регуляторної системи, яка забезпечує охорону і захист майнових прав авторів та винахідників, визнає важливу роль інституту інтелектуальної власності [11, с. 51]. Тому в системі гомологічних понять дослідження інтелектуальної власності вагоме

місце посідають державне регулювання і державна політика у сфері інтелектуальної власності.

Державне регулювання у сфері інтелектуальної власності має високе правозахисне значення. У той же час, необхідною є економічна функціональність інтелектуальної власності. Зосереджуючи увагу на економічному підході до розуміння інтелектуальної власності, слід робити акценти на таких основних аспектах:

- конкурентно-іміджевих — створення сприятливих умов для інтелектуальної і творчої діяльності надає низку конкурентних переваг для держави та її регіонів, що можуть проявлятися з погляду залучення інвестицій та притягання кваліфікованих кадрів. У тих суспільствах, де інститут захисту прав інтелектуальної власності є розвиненим, формуються центри притягання осіб з високими інтелектуальними здібностями, що підтримується функціонуванням належної інфраструктури;

- інноваційно-підприємницьких — сприятливе середовище інтелектуальної і творчої діяльності спонукає осіб до реалізації бізнес-ідей, у тому числі з ознаками інноваційності, що є результатом відповідного роду праці;

- структурних — розвинене бізнес-середовище та осередки інтелектуальної і творчої діяльності породжують важливі структурні зміни в економіці держави та регіонів, формують потужний сектор наукомістких видів економічної діяльності, що представляють V-й і наступні (VI-й і VII-й) технологічні уклади — це сфери електронної, вимірювальної, оптиковолоконної техніки, програмного забезпечення, телекомунікацій, роботобудівництва, інформаційних послуг, наноенергетики, молекулярних, клітинних, нанотехнологій, нанобіотехнологій, нанобіоніки, мікроелектронних технологій, наноматеріалів, біокомп'ютерних систем і біомедицини (зв'язок штучних і органічних, «живих» систем) [9, с. 123]. Усі ці новітні види економічної діяльності потребують розвитку інтелектуальної власності як результуючої ознаки інтелектуальної і творчої діяльності людини;

- інтеграційних — розвинений інститут інтелектуальної власності формує нові можливості для інтеграційних процесів держави та її регіонів, утворення різних секторальних об'єднань для консолідації зусиль, міжпрофесійних кооперацій у сферах інтелектуальної і творчої діяльності, що в підсумку підвищує якість її результатів;

- інтелектуально-розвиткових — підтримка інтелектуальної і творчої діяльності забезпечує капіталізацію людського потенціалу, зокрема його інтелектуальної й освітньо-кваліфікаційної складових. В умовах глобального перерозподілу людських ресурсів наявність можливостей для самореалізації у прогресивних сферах є вихідною умовою демовідтворення, збереження попиту на послуги соціальної інфраструктури і на споживчому ринку, трансформації результатів діяльності людини в показники економічного зростання та розвитку.

У випадку укріплення інституту інтелектуальної власності формується відповідний ринок. Ринок інтелектуальної власності — актуальна дослідницька економічна категорія, яка розкриває характер відносин, що виникають у ході продукування, використання і передачі (купівлі/продажу)

об'єктів інтелектуальної власності. Функціонування ринку інтелектуальної власності є складним процесом, що може виходити за рамки державних кордонів з потужним впливом віртуального сектора торгівлі та індивідуалізації економіки.

Ринок інтелектуальної власності є основним об'єктом регулюючого впливу, який має стосуватись [2, с. 40]:

- механізмів регулювання ринку інтелектуальної власності, у тому числі питань продажу, передачі або тимчасового надання на комерційних основах прав на об'єкти інтелектуальної власності;

- механізмів врегулювання відносин у сфері трансферу технологій і запобігання неконтрольованому відтоку нових технологій за кордон;

- оцінки вартості нематеріальних активів та обліку об'єктів інтелектуальної власності;

- питань колективного управління авторськими правами тощо.

Ефективність функціонування ринку інтелектуальної власності можливе при умові комерціалізації його об'єктів. При цьому комерціалізація може відбуватись різними способами [13, с. 309]:

- передача виключних (продаж) майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності;

- різного роду варіанти передача прав на використання об'єкта інтелектуальної власності — за ліцензійним договором, договором комерційної концесії (франчайзингу) та ін.;

- отримання додаткового прибутку та комерційної вигоди від використання прав на об'єкти інтелектуальної власності у своїй господарській діяльності;

- внесення майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності (у вартісній оцінці) до статутного капіталу суб'єктів господарювання;

- використання майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності при податковому плануванні.

Розвинений ринок інтелектуальної власності підтверджує, що даний інститут у державі та її регіонах відмінно інституціалізований у правовій площині, з ефективно діючими механізмами його захисту і регулювання. Якщо ринкові відносини не розвинені, то держава втрачає конкурентні можливості розвитку на перспективу, адже інтелектуальний ресурс та його комерціалізація поки залишаються базовою умовою прогресивних змін.

З розвитком ринку інтелектуальної власності формується відповідна інфраструктура. Мова йде не лише про мережу профільних структур, які є осередками інтелектуальної і творчої діяльності, але й про обслуговуючі суб'єкти — правозахисні, страхові, маркетингові, консалтингові, освітні (підготовка кадрів) та інші установи. Розвиток таких структур посилює інноваційність бізнес-середовища, переорієнтовує значну частину населення на діяльність у сферах, де інтелектуальна власність є вихідною умовою результативної праці.

Висновки. Дослідження інтелектуальної власності з розкриттям базових теоретичних підходів і моделей зберігає свою актуальність, адже змінюються імперативи розвитку сучасного суспільства та пріоритети життєдіяльності людини. Для України вкрай важливо розвивати теоретичні ідеї щодо

інтелектуальної власності та пов'язаних з нею термінів і понять задля наукових обґрунтувань пріоритетів її захисту та стимулювання результативності. У наступних працях автора буде розкрито прикладні особливості становлення інституту інтелектуальної власності в Україні та проблемні аспекти її комерціалізації в умовах глобального ринку та конкуренції. Дана проблематика залишається актуальною в умовах євроінтеграції та становлення економіки України в глобальному економічному мобільному просторі як конкурентного партнера.

1. Васильєв О.В. Інтелектуальна власність: визначення, структура та роль у сучасних економічних умовах / О. В. Васильєв // Економіка і суспільство. – 2016. – Вип. 6. – С. 53–57.

Vasylyev O. V. Intelektualna vlasnist: vyznachennia, struktura ta rol u suchasnykh ekonomichnykh umovakh / O. V. Vasylyev // Ekonomika i suspilstvo. – 2016. – Vyp. 6. – S. 53–57.

2. Демьохін В.А. Інноваційна політика держави: проблеми інтелектуальної власності / В. А. Демьохін // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 2. – С. 37–44.

Demokhin V.A. Innovatsiina polityka derzhavy: problemy intelektualnoi vlasnosti / V. A. Demokhin // Ekonomika i prohnouzuvannia. – 2005. – № 2. – S. 37–44.

3. Козьякова Т.В. Інтелектуальна власність як економічна категорія / Т. В. Козьякова // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2008. – № 6. URL: http://economy.kpi.ua/files/files/6_kpi_2008.pdf

Kozjakova T.V. Intelektualna vlasnist yak ekonomichna katehoriia / T. V. Kozjakova // Ekonomichnyi visnyk NTUU «KPI». – 2008. – № 6. URL: http://economy.kpi.ua/files/files/6_kpi_2008.pdf

4. Одінцева О. О. Об'єкти авторського права в сфері функціонування мережі інтернет / О. О. Одінцева, Г. М. Черняк // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. – 2013. – № 2. – С. 91–95.

Odintsova O.O. Obiekty avtorskoho prava v sferi funktsionuvannia merezhi internet / O. O. Odintsova, H. M. Cherniak // Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo. – 2013. – № 2. – S. 91–95.

5. Олейнікова Л.Г. Особливості інтелектуальної власності як товару в сучасних умовах розвитку економіки України / Л. Г. Олейнікова // Ефективна економіка. – 2013. – № 6. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_12

Oleinikova L.H. Osoblyvosti intelektualnoi vlasnosti yak tovaru v suchasnykh umovakh rozvytku ekonomiky Ukrainy / L. H. Oleinikova // Efektyvna ekonomika. – 2013. – № 6. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_12

6. Про авторське право і суміжні права : Закон України № 3792-ХІІ від 23.12.1993 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

Pro avtorske pravo i sumizhni prava : Zakon Ukrainy № 3792-XII vid 23.12.1993 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

7. Семенова В. Г. Дослідження сутності інтелектуальної власності в сучасних економічних умовах / В. Г. Семенова // Технологический аудит и резервы производства. – 2015. – № 6. – С. 74–77.

Semenova V.H. Doslidzhennia sutnosti intelektualnoi vlasnosti v suchasnykh ekonomichnykh umovakh / V. H. Semenova // Tekhnolohicheskyy audit y rezervy proyzvodstva. – 2015. – № 6. – S. 74–77.

8. Термін «Творча діяльність» : Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/29743>

Termin «Tvorchia diialnist» : Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/29743>

9. Федорова Ю. В. Перспективи інноваційного розвитку України: технологічні уклади / Ю. В. Федорова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – № 1. – С. 123–126.

Fedorova Yu.V. Perspektyvy innovatsiinoho rozvytku Ukrainy: tekhnolohichni układy / Yu. V. Fedorova // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky. – 2016. – № 1. – S. 123–126.

10. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/Tsyvilnyi kodeks Ukrainy № 435-IV vid 16.01.2003 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua>

11. Цимбалюк Ю. А. Економіко-правові аспекти захисту інтелектуальної власності / Ю. А. Цимбалюк // Криміналістичний вісник. — 2015. — № 2. — С. 50–55.

Tsybaliuk Yu. A. Ekonomiko-pravovi aspekty zakhystu intelektualnoi vlasnosti / Yu. A. Tsybaliuk // Kryminalistychnyi visnyk. — 2015. — № 2. — S. 50–55.

12. Шикова Л. В. Теоретичні аспекти управління інтелектуальною власністю на підприємстві / Л. В. Шикова // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. — 2014. — Вип. 1. — С. 98–104.

Shykova L. V. Teoretychni aspekty upravlinnia intelektualnoi vlasnosti na pidpriemstvi / L. V. Shykova // Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti. — 2014. — Vyp. 1. — S. 98–104.

13. Яковлев А. І. Комерціалізація інтелектуальної власності: проблеми визначення та правового забезпечення / А. І. Яковлев, О. П. Косенко, М. М. Ткачов // Маркетинг інновацій і інновації у маркетингу : збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції, 26–28 вересня 2013 р. / Відп. за вип. Ю. М. Гладенко. — Суми : ТОВ «ДД «Папірус», 2013. — С. 309–311.

Yakovliev A. I. Komertsializatsiia intelektualnoi vlasnosti: problemy vyznachennia ta pravovoho zabezpechennia / A. I. Yakovliev, O. P. Kosenko, M. M. Tkachov // Marketynh innovatsii i innovatsii u marketynhu : zbirnyk tez dopovidei VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 26–28 veresnia 2013 r. / Vidp. za vyp. Yu. M. Hladenko. — Sumy : TOV «DD «Papirus», 2013. — S. 309–311.